

НАУКОВІ ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЇ ЗБАЛАНСОВАНОГО РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ В УКРАЇНІ

У статті досліджено теоретико-методологічні та прикладні проблеми формування стратегій розвитку національної економіки. Автором запропоновано підходи, що базуються на запобіганні загроз економічному суверенітету держави. Надано рекомендації щодо побудови ендогенізованої моделі розвитку національної економіки.

The theoretical, methodological and applied problems of strategic development for the national economy are considered in the article. Approaches based on preventing threats to economic sovereignty of the state are proposed by the author. Recommendations concerning building the endogenic model of national economic development are given.

Постановка проблеми у загальному вигляді. У сучасному глобалізованому світі необхідно уважніше ставитися до розвитку національної економіки України, виходячи з її національних інтересів. Оскільки політика національної безпеки має бути постійним атрибутом національної економіки, окреслюючи стратегічні напрями її розвитку, необхідно виходити із економічних, екологічних та соціальних інтересів держави. Тому національна економіка має розглядатися як складна природосоціогосподарська система держави.

Аналіз досліджень і публікацій останніх років. Водночас, аналіз вітчизняних наукових досліджень і публікацій за зазначеною тематикою свідчить про те, що в процесі формування стратегій розвитку національної економіки в основному беруться до уваги лише проблеми розвитку національного ринку. При цьому проігноровано умови відтворення національної економіки як складової синергетичної системи. Це потребує звернути більшу увагу на розвиток її підсистем.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. У сучасному світі національна економіка України має розглядатися, з однієї сторони, як важлива підсистема глобальної економіки, а з іншої, як підсистема простору біосфери. Це вимагає додаткового дослідження проблем та резервів підвищення рівня її капіталізації, соціалізації та екологізації. З іншого боку, в процесі стратегічного розвитку національної економіки, мова повинна йти про забезпечення еквівалентної взаємодії економіки з зовнішнім світом. А це потребує системного аналізу передумов підвищення її конкурентоздатності та потенційних загроз економічному суверенітету України.

Постановка завдання. Глобалізація світової економіки і панування глобальних міждержавних корпорацій призводить до певної деформації її ринкових механізмів. Змінюється характер конкуренції, яка часто перетворюється на монополізацію. Разом з тим вільний ринок як атрибут економіки сьогодні зазнає істотного впливу з боку глобальних транснаціональних корпорацій (ТНК), що призводить до значної віртуалізації праці і виробництва та зниження рівня соціалізації та екологізації світової економіки в цілому. У зв'язку з цим мета статті полягає в обґрунтуванні якісно нових стратегічних пріоритетів розвитку національної економіки в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сьогодні виникають певні протиріччя між інтровертивним і екстравертивним напрямком національної стратегії розвитку економіки України. Для усунення цих протиріч необхідно усвідомити, що макроекономічна політика держави, перш за все, має бути конкурентоспроможною та ефективною з точки зору протидії загрозам, що виникають у глобалізованому економічному просторі світу.

Основними критеріями ефективності цієї політики, на думку автора, є:

- рівень міжнародної конкурентоспроможності економіки України;
- рівень її соціалізації і людського розвитку;
- рівень екологічної стійкості національної економіки.

Визначимо потенційні загрози економічному суверенітету України, які сьогодні існують:

1. Україна має надзвичайно енергомісткий промисловий сектор. Впливає на структурні диспропорції також надзвичайно висока зовнішньоекономічна орієнтація та критична залежність національної економіки від кон'юнктури зовнішніх ринків, нерациональна структура експорту з переважаючим сировинним характером та низькою питомою вагою продукції, обтяженої високою часткою доданої вартості.

Водночас в системі державного управління відсутні механізми оцінки і прогнозування міжгалузевих переливів доданої вартості та внутрішніх інвестицій для запровадження економічної мотивації структурних зрушень.

2. Існуючий рівень тінізації економіки дійшов тієї небезпечної межі, коли можна говорити про існування системи розширеного відтворення тіньових економічних відносин в Україні. Тінізація економіки є одним із основних чинників, які створюють реальну загрозу національній безпеці та демократичному розвитку держави. Вона негативно позначається на усіх сферах суспільного життя, гальмує та викривлює соціально-економічні реформи.

3. Залишається структурно незбалансованим фінансовий сектор економіки. Низький рівень капіталізації українських банків та недостатня частка державних банківських установ (18%) не відповідає вимогам політики зростання та структурно-інноваційної перебудови національної економіки. Низький рівень розвитку фондового ринку не дозволяє зробити його ефективним інструментом мобілізації інвестиційних ресурсів, а відтак і політики економічного зростання. Зберігається структурна розбалансованість державних фінансів, їх суто фіскальна спрямованість.

Україна поки що не посіла належного місця в міжнародному русі капіталів, який стає характерною ознакою сучасних міжнародних інтеграційних процесів і матеріальною основою економічного зростання та структурної перебудови.

4. Занижена (майже у декілька разів) вартість людського капіталу. Наслідком цього є низька платоспроможність населення, відсутність стимулів зростання його кваліфікаційного потенціалу, нагромадження капіталу, технічного прогресу. Глибока диференціація доходів населення унеможливує утвердження середнього класу, критичної межі досягли бідність та безробіття, особливо приховане.

5. У загальній системі забезпечення екологічної безпеки населення України особливої уваги вимагає формування стратегії гарантування ресурсно-екологічної безпеки соціально-економічного розвитку держави, що має створювати базові засади її економічного суверенітету та природні умови життєдіяльності людей. Адже сьогодні в Україні спостерігається надто високий рівень залучення до господарського обороту природно-ресурсної бази національного багатства, що може поглибити в недалекому майбутньому екологічну кризу в державі. Окрім цього, через значну поляризацію економічного добробуту в різних країнах світу спостерігається таке явище, як пошук ренти.

Як відомо, пошук ренти – це завжди додаткові втрати рідкісних ресурсів або можливостей через захоплення штучно створеного трансферта. Якщо зовнішній інвестор не передбачає підвищення продуктивності будь-якого чинника виробництва чи суб'єкта господарювання через створення нових робочих місць тощо, то це означає, що цей інвестор здійснює пошук ренти. Таким чином, пошук ренти зі сторони зовнішніх інвесторів завжди приносить чисті втрати суспільству [1, с.125].

6. Найбільші проблеми спостерігаються в інноваційно-інвестиційному секторі національної економіки. Через застосування старих технологій порушуються пропорції між

суміжними галузями виробництва. Так, у чорній металургії частина мартенівської сталі складає 45%, у той час коли в Росії вона складає 20%, в Китаї – 7%, а в розвинених країнах уже давно перейшли до інших технологій. Як наслідок – занепала машинобудівна галузь економіки, скоротився обсяг випуску продукції майже у 2,5 рази. Через не конкурентоздатні технології занепадає також аграрний сектор та інші галузі промисловості [1, с.128].

За таких умов головним завданням розвитку є переструктуризація господарства в напрямі реалізації інноваційної моделі та створення вітчизняних інститутів економіки знань. Для цього необхідно створити систему стимулювання інноваційно-пільгового оподаткування та всебічної державної підтримки інноваційного підприємництва.

Нажаль, в Україні домінує третій технологічний уклад (чорна металургія, електроенергетика, вугільна галузь, залізничний транспорт, універсальне машинобудування). Присутній також і 4-ий технологічний уклад (органічна хімія і полімерні матеріали, кольорова металургія, нафтопереробка тощо).

У цілому в Україні близько 95% обсягів виробленої продукції належать до 3-го (60%) і 4-го (35%) укладів. Частка продукції вищих технологічних укладів в економіці країни становить: 4% – для 5-го і 0,1% – для 6-го. Зростання ВВП за рахунок введення нових технологій в Україні оцінюється всього у 0,7%, в той час як у розвинених країнах цей показник досягає 60% і навіть 90%.

Інвестиційні вкладення, що визначають напрями розвитку на майбутні десятиліття, передусім стратегію економічного розвитку, також масово спрямовується в технології нижчого, 3-го укладу – 75% тоді як в галузі 6-го укладу надходить лише 0,5% інвестицій. Ще гірша ситуація з капіталовкладеннями на технологічне переозброєння і модернізацію.

Фінансування наукових розробок і витрати на інновації становлять відповідно: для 3-го укладу – 6 і 30%, для четвертого – 69,7% і 60%, для 5-го – 23 і 8,6% і для 6-го – 0,3 та 0,4% [2].

При формуванні нової стратегії розвитку, на думку автора, необхідно дотримуватись таких принципів:

- підвищення загальної капіталізації має здійснюватись поступово із врахуванням зовнішньої та внутрішньої кон'юнктури;
- уникнення швидких темпів лібералізації інвестицій з боку інституційних інвесторів з тим, щоб запобігти впливу екзогенних ризиків на національну економіку.

Водночас, сировинний вектор розвитку вітчизняної економіки обумовлює значні втрати національного багатства саме через пошук ренти. Якщо еластичність пропозиції будь-якого економічного ресурсу держави є низькою, то є велика імовірність того, що рентна складова у виручці буде значною. Тому необхідно прискорити темпи нагромадження офіційних валютних резервів держави, еквівалентно до приросту зовнішніх надходжень до національної економіки України.

Значний обсяг пошуку ренти сьогодні спостерігається у природо-експлуатуючих галузях економіки України, оскільки природні ресурси є рентоносними і дефіцитними. Природно-ресурсна компонента національного багатства складає 54%, водночас рентна складова в державному бюджеті України – лише 15%. Тому існує значний відтік природно-сировинних ресурсів через пошук ренти, оскільки в державі відсутня ефективна рентна політика.

Таким чином, на основі оцінки існуючих загроз у національній економіці, на думку автора, повинна формуватися державна політика національної безпеки в Україні. Водночас Стратегія збалансованого розвитку України повинна включати відповідні превентивні заходи.

Держава має забезпечувати фінансування відповідних витрат, у тому числі інвестиційних, спрямовуючи їх на покращення навколишнього середовища. Екологічні інвестиції повинні стати прямими інвестиціями з поступовим підвищенням їх питомої ваги до рівня 25% [1, с.133]. Має бути встановлений порядок, при якому

затвердження і реалізація державних та регіональних цільових програм розвитку та крупних господарських проектів може здійснюватися лише за умови забезпечення повного екологічного обґрунтування.

Послідовно має проводитися політика розвитку міжнародного співробітництва у вирішенні глобальних, регіональних і локальних екологічних проблем, особливо тих, що стосуються трансграничного переносу забруднювачів. Держава має забезпечувати розвиток екологічної освіти громадян і проведення необхідних екологічних досліджень [3, с.112].

В умовах перманентно існуючої фінансово-економічної кризи треба сконцентрувати основні зусилля над побудовою ендогенізованої моделі розвитку національної економіки.

У цьому контексті великого значення набуває стратегічне прогнозування розвитку всіх секторів економіки в просторово-часових координатах. Кожна стратегія, яку можна трактувати резервом зміцнення природосоціогосподарської системи (ПСГС) держави є, одночасно і дієвим інструментом реалізації соціального та екологічного контролю щодо розвитку економіки у всіх площинах. Цей контроль може здійснювати активну регулюючу функцію в системі державної інституційного середовища. Водночас осмислення сутності стратегічного прогнозування дозволяє, з урахуванням необхідної поступовості виконання завдань прогнозування, сформулювати такий ланцюг взаємопов'язаних процесів:

стратегічне прогнозування – індикативне макроекономічне (мезоекономічне) планування – державне програмування.

Якщо державне програмування розвитку економіки регіону (держави) націлено на реалізацію коротко-середньострокової концепції розвитку, то стратегічне програмування зорієнтовано на досягнення стратегічних цілей розвитку в довгостроковому періоді.

Таким чином, сьогодні державне програмування та стратегічне планування розвитку ПСГС держави належать до важливої гілки розвитку економічної науки, результати досліджень яких набувають все більшої теоретичної та практичної ваги при формуванні Національної стратегії розвитку України. Фокусуючи увагу на міждисциплінарних аспектах взаємодії об'єктів та суб'єктів економічної діяльності, програмування виходить із розуміння взаємозалежності та коеволуції між власне економічною системою господарювання, соціумом та навколишньою природною екосистемою, вивчає вплив процесів техногенного економічного зростання на довкілля, формує розуміння прямих та зворотних соціально-економічних структурних та функціональних зв'язків, які існують між економічними та соціо-екологічними явищами в національній економіці.

Особливої гостроти набуває проблема зниження просторової природомісткості сучасної економіки. Ця проблема порушується у Європейській концепції розвитку простору (Постдам, 1999 р.), пошуку шляхів її розв'язання також присвячено 12-та «Європейська конференція міністрів відповідальних за політику територіального (просторового) розвитку» Ради Європи (Ганновер, 2000 р.) та 5-та Загальноєвропейська конференція міністрів навколишнього середовища «Довкілля для Європи» (Київ, 2005 р.). Цю проблему можна вирішувати за допомогою формування регіональних цільових програм в Україні. З іншого боку, зростає попит на подібні розробки з боку практичних потреб: Україна все більше інтегрується у світову систему протидії негативним наслідкам глобальних природних змін і розбудовує відповідне інституційне середовище для реалізації Концепції сталого розвитку світу [3, с.122].

Вочевидь, що для вирішення цього особливого значення набуває проблема нагромадження основного капіталу. Так, згідно з Національною стратегією розвитку «Україна – 2015», в Україні передбачено збільшення норми нагромадження основного капіталу в структурі ВВП за категоріями кінцевого використання щонайменше до 25% [2].

Станом на 1.01.2011 р. в національній економіці України акумульовано прямих іноземних інвестицій на суму 44708 млн. дол., що в 92 рази більше, ніж станом на 1.01.1995 р. У середньому щорічно обсяг іноземних інвестицій в 1995–2010 рр. збільшувався на 2764 млн. дол. США, або на 32,7%. Ці дані відображено на рис. 1, який свідчить про наявність деяких коливань надходження інвестицій в окремі роки. Зокрема, в 1999 р. обсяг залучених прямих іноземних інвестицій знизився порівняно з 1998 р. на 276 млн. дол. США або на 36,9%. Такий спад пояснюється, з однієї сторони, економічною кризою 1998 р., що захопила фінансові та фондові ринки світу, а з другої – відміною пільгового курсу для вивозу отриманого прибутку за кордон (біля 2 грн. за дол. США) [4].

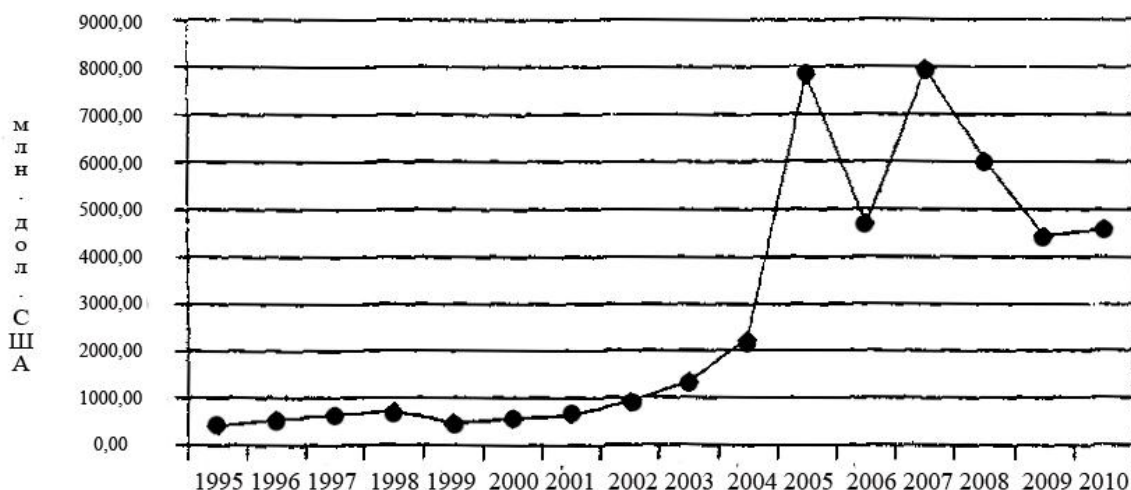

Рис. 1. Динаміка залучення прямих іноземних інвестицій в економіку України в 1995–2010 рр.

Як показано на рис. 1 динаміка залучених інвестицій є нерівномірною. При значних стрибках в 2004 та 2007 рр., останніми роками спостерігається зниження обсягу надходжень цих інвестицій в Україну. Це пов'язано з економічною нестабільністю в державі та високим рівнем інституційної корупції.

Інвестиції, без сумніву, відіграють ключову роль в активізації економічних процесів. Водночас, вони можуть бути опосередковано причетними до виснаження природно-ресурсної складової бази національного багатства регіонів та цілої держави. Даючи імпульс для видобутку, наприклад енергоресурсів, суб'єкти інвестування зацікавлені лише в якнайшвидшому отриманні прибутків, ігноруючи при цьому природозберігаючі технології. Тому для покращення управління інвестиційною діяльністю необхідно розробити якісно нову систему екологічного моніторингу за цими процесами. Зрештою, при залученні інвестиційних ресурсів необхідно усвідомлювати, що не завжди економічне зростання супроводжується підвищенням екологічного добробуту населення. Частіше буває навпаки. Економічна доцільність збільшення інвестицій у збереження природного довкілля, таким чином стає очевидною. З іншої сторони, економічні інвестиції не можуть здійснювати функції відновлення природного довкілля та його ресурсів. Для цього потрібні «енергетичні інвестиції», які доходять до Землі із Космосу з сонячним промінням. Саме вони є життєдайними «інвестиціями» для наземних екологічних систем національної економіки.

Тому інвестиційна діяльність, що здійснюється в нашій державі має базуватись на екологічних нормах та обмеженнях, що дозволить знизити просторову природомісткість національного господарства та запобігти природним змінам.

Сьогодні в Україні середня температура є значно вищою, ніж в попередні десять років (на 0,3–0,6°C), у той час, як за попереднє сторіччя вона збільшилася на 0,7 °C, а це призводить до збільшення випаровування вологості з поверхневого шару ґрунту, відтак на

піщаних дюнах Полісся спостерігатимуться процеси подальшого опустелювання. На півдні України, підвищення температури може спричинити посилення процесів підтоплення. Глобальні зміни клімату призводять до розширення ареалів та розповсюдження добре адаптованих видів із широкою амплітудою з одного боку, і скорочення та зникнення слабо адаптованих видів із вузькою екологічною амплітудою.

Як можна попередити ці негативні явища? Якою має бути методологічна база для екологічно збалансованого стратегічного розвитку національної економіки?

У цьому контексті Україна має певні наукові традиції і здобутки. Починаючи від С. Подолинського, який представив світу теорію фізичної економії, М. Руденка, що запропонував нові метрологічні підходи на базі законів фізики і закінчуючи сучасними українськими ученими, які розвинули ноосферну ідею В. Вернадського та запропонували теорію збалансованого розвитку екосоціосистем і моделі нових просторово-економічних функцій збереження природного капіталу [5]. Це дозволяє стверджувати, що в Україні сформована потужна наукова школа фізичної економії, яка може представляти нові концепції та парадигми у світовій науці. Саме з метою наближення досягнень українських вчених-теоретиків у цій галузі економіки та досліджень світової науки, було створено Всеукраїнське наукове товариство фізичної економії імені С. Подолинського, яку очолив відомий вчений-економіст, професор В. О. Шевчук.

Фізична економія є перспективною гілкою постнеокласичної наукової школи та повинна лежати в основі фундаментальних досліджень сучасної екологічно-економічної науки та формування Національної стратегії сталого розвитку України.

Наукові пошуки та висновки геніального С. Подолинського здійснювались на межі природничих та соціальних наук. Саме С. Подолинський вперше поєднав фізичні процеси з економічними, методологічно доказав необхідність синтезу природничих та вартісних параметрів збереження сонячної енергії у процесі господарської діяльності, що зараз особливо актуально для збереження наземних природних систем не лише України, але і світу. Тому, споживацький матеріалізм, що базується на антропоцентризмі, мусить бути відхилений на користь природоцентризму, який лежить в основі фізичної економії, започаткованої українським вченим С. Подолинським.

Наукові парадигми, що сформовані в системі новітньої теорії збалансованого розвитку екологосоціогосподарських систем, обґрунтовані українськими вченими, можуть послужити для реалізації альтернативних моделей збалансованого розвитку світу в ХХІ столітті. Однією із таких моделей є ноосферна модель розвитку глобальної економіки, представлена українською делегацією на Всесвітньому Саміті в ПАР у 2002 р. У цьому контексті на особливу увагу заслуговує наукова спадщина В. Вернадського, 150 річний ювілей якого світова спільнота відзначає в цьому році.

Виходячи з обґрунтованих вченим нових наукових концепцій, сьогодні, перш за все, мають відбуватись докорінні зміни у загальнонаукових підходах до дослідження природогосподарських взаємозв'язків на різних ієрархічних рівнях здійснення економічної діяльності, оскільки змінюється картина сучасного світу. Економіка є дедалі більш «чутливою» до змін у природному довкіллі, що виникають у зв'язку з процесами його деградації в економіці. Так, зменшення біорозмаїття наземних екологічних систем через непомірний антропогенний вплив на них господарської діяльності людей, обумовлює зниження обсягу «виробництва» їх екологічних послуг, а, отже і поступове зниження обсягу сукупної пропозиції таких природних ресурсів, як життєво важливої води, наземної продукції фотосинтезу, нафти, газу тощо. Це, у свою чергу, викликає нові хвилі інфляційних процесів в економіці.

З іншої сторони, ці явища викликають необхідність обґрунтування якісно нової парадигми організації людської цивілізації, яка має базувати на дослідженні сил, що

забезпечують стійкість існування та руху господарських систем не лише в соціальному, але і природному просторі. У цьому контексті важливим є визначення оцінки екзогенних та ендегенних чинників впливу на цей рух в просторово-часових координатах. Таким чином, йдеться про якісно нові моделі розвитку економіки на основі оцінки використання обґрунтованих фізикою категорій енергії, сили руху, мінливості простору для пояснення природогосподарських взаємозв'язків в сучасній науці.

Зрештою, сьогодні є всі підстави вважати, що первинна концепція збалансованого (сталого) розвитку світу була обґрунтована саме у працях В. Вернадського. Тому сучасний прояв ноосферних тенденцій – це результат попередніх наукових парадигм цих двох великих українців.

Введення нових моделей та функцій в систему розробки Стратегії збалансованого розвитку економіки України як цілісної природосоціо-господарської системи, що розвиваються теорією збалансованого розвитку екосоціосистем, яка виникла на базі цих наукових парадигм є, на думку автора статті, дуже важливим завданням, оскільки саме в системі цієї теорії є нагромаджений методологічний досвід щодо якісно нових критеріїв оцінки екосистемних послуг і адекватного до неї нормування природокористування [1, с.138].

Нові евристичні підходи до дослідження питань екологічно збалансованого природокористування в національній економіці дозволять вдосконалити механізми оцінювання функцій природного капіталу з позицій збереження цілісних екосистем в Україні.

У цьому контексті, обсяг потенційного ВВП уже не може вважатись економічним оптимумом, оскільки не відображає рівня ефективності використання тих економічних ресурсів, які є продуктом відкритого колообігу природосоціогосподарських систем в державі. До макроекономічного аналізу необхідно ввести нові функції відтворення природного капіталу, які досі не враховувалися і не відображалися рухом ринкових цін.

Впровадження в новітню економічну науку постулатів теорії релятивізму дасть можливість, зокрема, в геометрії, позбутись метрологічних змін факторів цінності елементів природного капіталу в національній економіці України.

Транснаціональна модель економіки країн-глобалізаторів містить нові соціальні та екологічні ризики для національної економіки України. Космополітичний глобалізм послаблює механізми захисту національних інтересів держави, у тому числі, і в площині екологічної безпеки. Імпорт екологічно брудних виробництв та тінізація експортних потоків природних ресурсів у них не сприяє покращенню соціально безпечному розвитку національних економік. Україна, яка має статус постчорнобильської держави, не повинна стати полігоном для реалізації економічних інтересів ТНК без врахування інтересів її національної безпеки. Що може запобігти цьому?

Це, перш за все, формування державних та регіональних програм розвитку національної економіки. Згідно з Законом України «Про державні цільові програми» метою економічного програмування (ЕП) в державі є накреслення та реалізація оптимального, з точки зору національних економічних інтересів, сценарію розвитку національної економіки.

Висновки і перспективи подальших розробок. Таким чином, головними завданнями стратегічного планування та державного програмування мають бути:

- досягнення макроекономічної стабілізації і максимально ефективного використання всіх економічних ресурсів держави;
- досягнення якісних позитивних зрушень в НЕ та підвищення економічного, соціального та екологічного добробуту населення;
- підтримка вітчизняного товаровиробника і розвиток національного та регіональних ринків.

Застосування програмно-цільового методу в системі здійснення державного регулювання національною економікою набуло чинності після прийняття Бюджетного кодексу України. У 2002 р. в державі затверджено Концепцію застосування програмно-цільового методу в процесі державного регулювання економіки.

Згідно з цією Концепцією застосування цього методу дає такі ефекти:

- поліпшення макроекологічного та макроекономічного збалансування шляхом розроблення узгоджених і реалістичних прогнозів ресурсів;
- визначення загальних цілей бюджетної політики й відкритість у їхньому досягненні в територіально-галузевому контексті;
- запровадження чітких пріоритетів у сфері державних видатків і їх перерозподілу в регіонах;
- забезпечення можливостей ініціювання змін бюджетної політики і механізмів контролю за їхньою реалізацією в системі формування РЦП;
- удосконалення розподілу бюджетних коштів, спрямованих на досягнення стратегічних пріоритетів, як за функціями, так і між відповідними функціями;
- підвищення відповідальності головних розпорядників бюджетних коштів за ефективне й раціональне використання бюджетних коштів;
- посилення загального бюджетного контролю за використанням фінансових ресурсів.

Кафедра економіки України Львівського національного університету імені І. Франка, починаючи з 2011–2012 навчального року розпочала набір в магістратуру за спеціальністю «Прикладна економіка» з узагальненим об'єктом діяльності «Програмування та стратегічне планування національної економіки. Регіональні цільові програми». Актуальність цього напрямку викликана потребою в підготовці фахівців, які б володіли методами обґрунтування і розробки державних цільових програм, стратегій економічного і соціального розвитку національної економіки, екологічно збалансованого розвитку регіону, і могли б приймати високопрофесійні рішення у сфері стратегічного планування та управління національною економікою. Сьогодні це набуває особливого значення для національної економіки України.

Список використаної літератури

1. Економіка України: національна стратегія розвитку / [за ред. проф. Гринів Л. С.]. – Львів, ЛНУ ім. І. Франка, 2008. – 444 с.
2. Україна – 2015: Національна стратегія розвитку [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://semynozhenko.com.ua/content/files/Ukraine-2015%20big.pdf>.
3. Гринів Л. С. Регіональні цільові програми / Л. С. Гринів. – Львів, ЛНУ ім. І. Франка, 2010. – 156 с.
4. Офіційний сайт Національного комітету статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
5. Hryniv L. Physical (Negentropy) Function of Sustainable Economy: Problems of Evaluation / L. Hryniv // Environmental Accounting – Sustainable Development Indicators. – Prague: EMAN, 2009. – 115 р.
6. Закон України «Про основи національної безпеки України» від 19.06.2003 р. № 964-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.zakon.rada.gov.ua.
7. Майбутнє України: стратегія поступу. – Донецьк: Юго-Восток, 2008. – 304 с.
8. Holmes R. Index of Economic Freedom [Електронний ресурс] / R. Holmes, I. Edwin. – Режим доступу: <http://www.heritage.org/research/features/index>.